

11. Errenazimentua: *Imitatio*-a.

1.- Errenazimentua.

Errenazimentua XII. mendean hasten den Europaren mugimendu kulturala da. Hori esanda, Errenazimentuaren eraginik handiena XV. eta XVI. mendeetan bizi dela jakin behar da. Zalantzarik gabe, Errenazimentua Erdi Aroaren eta Aro Modernoaren arteko trantsizioa da. Bestalde, Errenazimentuak pentsamendu Humanistaren hedapena bereizgarri du. Oro har, Humanismoak balio klasikoetako (greko-lantidarretako) itzulia errebindikatzen du, Erdi Aroaren berezko ikuspegi teologikoak utziz.

Beraz, Errenazimentuko "antropozentrismo"-a Erdi Aroko "teocentrismo"-ari inposatzen zaio, aurrerapen tekniko eta kulturei esker. Zentzu honetan, J. Gutenberg-ek 1440-an inprimategia asmatzen duela jakitea komeni da, tresna hau garrantzitsua izango delako ezagueraren zabaltzerako.

Errenazimentuak arrazionalismoko eta filosofia greziarraren ikerketako itzulia ekartzen du. Ahazte-urte askoren ondoren, testu greziarrak Europan berriro ere ikasten dira eta horrek munduko eta Naturako ikuspegi berria estimulatzen du.

Horregatik, Edertasuneko kontzeptu estetikoak Naturaren "mimesiaren" eta Natura sentiberatik harantz dagoen funtsezko errealitatea hartzeko saioaren artean oszilatzen du. Egia esan, artea hartzen da errealitate sentibera eta Errealitate handia konektatzen dituen erdia.

Hala ere, garrantzitsuena da jakitea garai honetan artea hartzen dela prozesu intelektuala eta ez eskuzko jarduera hutsa (eskulangintza), Erdi Aroan gertatzen zen bezala. Beraz,

Errenazimentuko artista artelanak bere Errealitatearen ikuspegia erakusteko DISEINATZEN dituen pertsona da.

Bai noski, inprimategiko asmaketak literaturaren hedapena inoiz baino handiagoa izan dadila eragiten du. Horrela, letren ezaguera ezinbesteko egiten da hezibide oneko pertsonarentzat: Errenazimentuko jauna olerkari-ezpatari bat da.

Oro har, literaturan, modelo grekolatindarren errekupeazioa ere nabaritzen da. Honek azaltzen du mitologia klasikorako Errenazimentuan gertatzen den garrantzia, hau olerkari grekolatindarren nahiago izandako gaietako bat zelako.

2.- Errenazimentuko *Imitatio*-a.

Imitatio-a Grezian jaiotzen da (Helenismotik aurrera batez ere) egileetako eta lan bikaineko "kanon" zehatza ikasten duen heziketa-sistemako ondorio natural bezala. Bada ondo, lan bikain horiek ikasteko, inposatzen zen teoria praktikarekin bateratzea. Hau ulertu zen, olerkari bikain horien estiloa, pixkanaka, hartzea lortzeko, modeloen berridazketa ariketa bat bezala.

Horrela, etorkizuneko idazleak modelo horiek imitatu behar zituen fidelki ("kopiatzea") idazte-ohitura on batzuk ikasi arte. Geroago, ohitura horiek hartuta, idazleak garatu behar zuen berdin zezan edo, barne, modeloak gaindi zitzaan berezko estiloa. Beraz, *imitatio*-ak beste testu baten idaztearekiko testu bateko idaztea lotzen du, INTERTESTUTASUN-aren zelai modernoa iragartzen duten interrelazioetako sare bat sortuz.

Zentzu honetan, orain, garrantzitsua da literatura GENERO-SISTEMA dela gogoratzea. Asko laburbilduz, esan liteke literatura-genero bat aitzindari batek gai zehaztuaren tratamendu literariorako hartu zituen KONBENTZIOEN onartzea dela. Beraz, genero bereko praktikatzaile guztiak genero hori praktikatu zuten aurreko beste

egile batzuen imitatzailleak dira, modu batean, literatura-genero bat lantzea erabakitzen bada, aukeratutako literatura-generoko erregelak errespetatzea ezinbestekoa delako.

Hau guztia garrantzitsua da, Errenazimentuko egileek bere lanak osatuko dituztelako literatura-genero klasikoen barruan, hortaz, haientzat, ezinbestekoa da erregela nabariak genero horietako bakoitzean imitatzea. Hala ere, honek ez du esan nahi Errenazimentuko egileek originaltasun-nahirik ez dutenik.

3.- Imitatutako modeloaren eta *imitante*-a testuaren arteko erlazioa.

Errenazimentuan, egile klasikoen "imitazioa" SORRERA LITERARIOKO oinarria da. Hau argi dago. Hala ere, jakin behar da imitatu behar denaren gainean, imitatu behar den pertsonaren gainean eta imitatu behar den moduaren gaineko zalantza asko egon zirela.

Lehen, ulertu behar da imitazioaren graduak asko direla, doazelako errazenetik (irudi erretoriko bat imitatzea, adibidez) konplexuagora (miretsitako aurreko olerkariaren bizimodua imitatzea: hau da, orain ez dugu hitz egiten testuak imitatzeaz, baizik eta antzeko testuak idazteko pertsona baten bizimodua imitatzeaz). Beraz, imita ditzake hitza, sintagma, esaldia, paragrafoa, segida, eszena, lan bat, pentsatzeko modua, bizimodua, etab.

Hala eta gustiz ere, kontu gakoa da tentsio bat beti dagoela modelo fidelki imitatzearen edo halako askatasun bat modeloaren imitazioan baimentzearen artean ulertzea. Zentzu honetan, komeni da gogoratzea Errenazimentuko olerkariak ez dituztela eskola-arietak idazten, benetako literatura handia baizik. Egia esan, modeloaren imitazio fidela babesten duten egilea asko daude.

Benetan, ideia horretatik aurrera, testu grekolatindarren itzulpenak herri-hizkuntzetan ugaritzen dira, itzulpena imitazioko

fidelen erdirika dela pentsatzen delako. Oso zaindutako itzulpen poetikoak dira, itzultzaileak edukia eta jatorrizkoaren forma poetikoa islatu behar dituelako. Jarduera hau garrantzitsua da, testu klasikoen egokitutako forma poetikoak gehitu ahala, kalitate-poesia herri-hizkuntzan egitea posiblea dela frogatzen duelako.

Hala ere, beste egile batzuek pentsatzen dute modeloak balio izan behar duela testu berri eta original bat, hau modeloko erreprodukzio sinplea izan gabe, sortzeko. Zentzu honetan, bi testuen artean egon behar duen ahaidetasuneko erlazioak nabaria izan behar du, bigarrena lehenaren kalkoa hartu ahal izan gabe. Perspektiba horren barruan, eztabaida berria irekitzen da: Nori imitatu behar da? edo, bera dena, imitazioak sinple edo konposatua izan behar du?

4.- Imitazio sinplea eta imitazio konposatua.

Imitazio sinplearen aldekoek testuak egile BAKAR baten imitazioa, gutxi gorabehera libre, izan behar duela baieztatzen dute. Egile horrek bere tradizioko onena izan behar du, erdipurdikotasunak imitatzea denbora-galtzea delako.

Bere aldetik, imitazio konposatuaren aldekoek baieztatzen dute onena dela, hura konbinatzeko, hainbat egileren onena hartzea eta, horrela, estilo pertsonala sortzea. Ideia da erdipurdiko egile bat oso ona izan daitekeela alderdiren batean. Orduan, haiek konbinazioan erabiltzeko alderdi horiek aitortzea merezi du.

Horrela, egile baten pertsonetako deskribapen fisikoa, adibidez, har liteke, beste baten, adibidez, paisaia deskribapen, beste baten, adibidez, elkarrizketen bizitasuna, etab. Alderdi nabarmen horien guztien bilerak testu nabarmena sortu behar izango luke.

Egia esan, imitazio sinplea nagusitzen da HIZKUNTZA LITERARIO KOLEKTIBOA sortzea helburua denean. Hau gertatzen da populazioaren talde zehatzak heziketa literario komuna parteka

dezala nahia denean: adibidez, Errenazimenduan, nahi zen Europako pertsona ikasi guztiek klasikoaren hurbileko latina hitz egin zezatela eta idatz zezatela. Aitzitik, imitazio konposatuaren ideia nagusitzen da eremu INDIBIDUALEAN, idazle batek ESTILO PERTSONAL handiko eskuratzea lortu nahi duenean.

5.- *Imitatio*-ren ondorioak.

Imitatio-ak Errenazimentuan originaltasunaren nozioa oso gaurkoaren desberdina zela frogatzen du. Egia esan, originaltasuneko gaurko nozioa Erromantizismoan hasiko da. Hain zuzen, XIX. mendean arte, olerkariaren helburua ez da originala izatea, baizik eta bere lana bikaintasunak markatutako tradizioaren barruan OSATZEKO gai izatea. Zentzu honetan, Errenazimentuko olerkariak modeloetako ez dutela desegin nahi jakitea garrantzitsua da. Aitzitik, olerkari hauek nahi dute irakurleak modelo aitor dezala, testu berriaren ekarpenak balioesteko asmoz.

Beraz, Errenazimentuko *imitatio*-ak irakurle aktibo eta ikasiak behar ditu, olerkariak darabiltzan eta berritzen dituen modeloak aitortu behar dituztelako. Horrela gauzak, Errenazimentuko irakurleak lanaren zentzua eraiki behar du, lanaren zentzua ezagutzeak olerkariak jarraitu dion imitaziozko prozesu gustia ezagutzea ekartzen duelako.